

KESKUSTELUTILAISUUS PANUMAJÄRVEN KUNNOSTUKSESTA

VYYHTI-hanke ja Panumajärvi ry järjestivät 11.11. kaikille avoimen keskustelutilaisuuden Panumajärven kunnostamisesta. Tilaisuudessa mietittiin yhdessä VYYHTI-hankkeen vesistökuunnostusasiantuntijoiden kanssa, mitä järven tilan parantamiseksi voidaan tehdä. Tämä artikkeli on kooste illan keskusteluista.

Panumanjärvi on Pudasjärvellä sijaitseva matala, runsashumuksinen järvi. Järven pinta ala on 529 ha ja keskisyvyys 1,8 m. Paikalliset kokevat järven suurimmaksi ongelmaksi takavuosina tapahtuneen järven liettymisen.

Tilaisuuteen oli saapunut runsaasti Panumajärven tilasta kiinnostuneita osallistujia, joukossa vakituisia ja vapaa-ajan asukkaita. Tilaisuuden avasi projektipäällikkö **Riina Rahkila**, joka työskentelee ProAgria Oulu ry:n palveluksessa Vesistöt ja Ympäristö Yhdessä Hyvään Tilaan (VYYHTI) -hankkeen projektipäällikkönä.

Tilaisuuden aluksi Panumajärvi ry:n sihteeri **Aili Jussila** esitteli järven tilaa ja tähänastista toimintaa, mitä Panumajärven kunnostamisen eteen on tehty. Hän mainitsi ongelmana olevan ojittamisen, mutta piti positiivisena asiana sitä, että veden viipymä järvestä on hyvin lyhyt (39 vrk): vesi vaihtuu järvestä todella nopeasti, järven ekologinen tila on uusimman raportin mukaan hyvä, kun aikaisemmin se on ollut vain tyydyttävän ja hyvän rajalla. Tietoa Panumanjärven tilasta ja koekalastuksen tuloksista on saatavilla Panuman nettisivuilla www.panuma.fi.

Aili Jussila kertoi että järveä on kunnostettu jo pidemmän aikaa niittämällä kortteita. Niittäminen aloitettiin jo 1980 luvun lopulla Panuman lahdesta, joka oli kasvanut umpeen niin että veneellä liikkuminen oli siinä vaikeaa. Kortteet saatiin vähenemään nopeasti jo kolmen ensimmäisen vuoden aikana, ja lahti saatiin veneellä liikennöitänään kuntoon.

"Ensimmäisenä vuonna kortetta oli kaksikymmentä traktorikuormaa, seuraavana vuonna sitä oli kahdeksan ja sitten neljä, minkä jälkeen kortetta ei enää nostettu talteen, vaikka kaikki niitetty kasvillisuus edelleenkin poistettiin

järvestä", muistelee Panuman rannalla jo kolmatta vuosikymmentä asuva Eila Miettinen.

Panumalaisilla on ollut käytössään oma itserakennettu kortteenniittokone, joka on ollut jokaisen vapaasti käytettävissä. Ala-Kollajan kalastuskunta on tukenut hanketta osallistumalla koneen rakentamiseen, hankkimalla tarvittavan veneen sekä polttoainetta niittokoneeseen.

Niittämisen lisäksi on yhdessä Ala-Kollajan kalastuskunnan kanssa nuotattu roskakalaa, ei tosin ollenkaan enää muutamana viime vuonna.

Järvestä on poistettu ulpukoita varsinkin Panumanojan suusta, joka oli varsin tukossa vielä kaksi vuosikymmentä sitten. Ulpukanjuuria poistettiin aluksi sukeltamalla, sitten veneestä käsin repimällä. Juuria yritettiin poistaa myös vinsillä vetämällä, mutta haran piikit eivät toimineet oikein hyvin kivikkoisilla rannoilla. Uusin panumalainen innovaatio on sen jälkeen ollut että pumpataan paineella vettä ulpukoihin, jolloin juuret irtoavat ja nousevat itsestään ylös. Pumppaamisessa on käytetty apuna lauttaa.

Maisemallisesti järveä on ehostettu rantoja rai-vaamalla. "On puuhasteltu omaksi iloksi talkoil- la, meillä ei ole ollut mitään rahoitusta mistään. Porokisoista on saatu rahaa, jolla on voitu tarjota talkooväelle kahvit ja makkarat."

Tuloksena Aili Jussilan mukaan ainakin kalakan- ta on parantunut: "On saatu isoja kommeita ah-venia, joita ei ilkiä olla pyytämättä". Kortteikot ovat paljon vähentyneet, niitä on niitetty myös Levo-ojan puolelta mökkiläisten toimin. Hänen mukaansa virkistyskäyttömahdollisuudet ovat parantuneet. Ongelmina on se, että ulpukat on ongelmallisia kaivaa ylös ja niittokone on jo elinkaarensa lopussa, venekin kaipaisi uusimista.

Panumanjärven luusuassa on myös ikivanha pohjapato, jonka purkamiseksi on oltu yhteydessä Museovirastoon.

"Haluaisimme kaikki kunnostaa järven ja saada sen lietteen pois pohjasta, järven syvemmäksi ja paremmaksi uudelle sukupolvelle" tiivistää Aili Jussila lopuksi. Hänen mukaansa Panuman pikuiset ovat kyllä jo nyt nähneet järven parempa-
na kuin heidän vanhempansa. "On hienoa että innostusta ja sitoutumista asiaan riittää."

Aili Jussilan alustuksen jälkeen osallistujat kertoivat omia kokemuksiaan Panumanjärven tilan kehittymisestä. Yleisöpuheenvuoroissa todettiin veden menneenä kesänä olleen huonompi kuin edellisinä kesinä. Arveltiin ongelmien olevan erilaisia eri puolilla isoa järveä. Pitkällä aikavälillä arvioitiin järven tilan olevan nyt parempi kuin muutamina vuosikymmeniä sitten. Lyhyellä aikavälillä valitettiin liejun paikoin lisääntyneen. Tuuliolot vaikuttavat paljon pohjalietteen liikkeisiin.

Vesistökuunnostusasiantuntija **Eero Hiltunen** ProAgria Oulun Vyyhti-hankkeesta esitteli koekalastuksen tuloksia vuosilta 2012 ja 2013. Hänen mukaansa koekalastustulosten perusteella Panumanjärven kalaston tila ei ole huono. Järvessä, jossa ei ole paljon kalastuspainetta, petokalojen osuuden tulisi olla yli neljäkymmentä prosenttia. Panumanjärven petokalasto on hyvä, lähes 57 % biomassasta on haukia ja yli 15 cm ahvenia. Petokalat pitävät vähempiarvoista kalastoa kurissa.

Osana ekologisen tilan arviointia on Panumajärven kalaston tila on Hiltusen mukaan erinomainen kaikilla mittareilla, indikaattorilajeja lukuunottamatta. Tämä on yksi tekijä joka on nostanut järven tilan tyydyttävästä hyvään. Vedenlaatu-
näytteidenoton ja koekalastusten satuttua tuuliselle ajanjaksolle veden sameus ja ravinnepitoisuus on ollut suurempi. "Silloin kun tuulee on vesi sekaisin" totesi joku yleisön joukosta. Hiltunen myöntää, että hänelläkään ei ole juuri työkaluja, mitä järven tilan kohentamiseksi voitaisiin aikaisemmin mainittujen toimenpiteiden lisäksi tehdä. Hänen mukaansa hoitokalastusta pitäisi kuitenkin tehdä, joskaan millekään poistokalas-

tukselle ei ole tarvetta. Hiltusen mukaan järven korkea rautapitoisuuden johdosta siikaistutuksille ei kuitenkaan ole juuri perustetta, vaan kannattaisi miettiä sellaisten resurssien suuntaamista johonkin muuhun. Myöskin kuhalle hän pitää järveä liian matalana. Tämän seudun järville on hänen mukaana hyvin tyypillistä, että ne ovat mataloituneet ojituksen seurauksena.

Lopuksi **Arto Lehto** ELY-keskuksesta kommentoi illan keskustelua. Hänen mukaansa viime kesää ei voida verrata muihin kesiin, koska se on oli poikkeuksellisen lämmin ja kuiva, mikä heikentää matalassa ja tummavetisessä järvestä veden laatua. Tummavetisissä järvissä vesi lämpee ja tulee kaasunmuodostusta pohjalietteessä, jossa on paljon orgaanista ainesta. Silloin sieltä irtoaa veteen ravinteita, josta aiheutuu leväkaskustoa, jota on tällaisina kesinä runsaammin kuin tavallisesti.

Lehto pitää kortteenniittoa hyvänä asiana, joka parantaa veden laatua ja puhdistaa rantoja lietteestäkin, kun aallokko pääsee viemään lietettä syvänteisiin: "Kortteenniitto on ok, jatkakaa sitä". Hän kehottaa kuitenkin muistamaan, että kelluslehtiset kasvit tarjoavat piilopaikkoja vesikirpuille, jotka puolestaan ovat oleellisia veden laadun kannalta, koska ne syövät levää ja ovat kalojen ruokana. Ulpukoita ja lumpeita ei kannata poistaa kokonaan, ettei alkaisi alkaa leväkukintoja.

Pohjapadon poistamisen Lehto arvioi lisäävän vedenkorkeuden vaihtelua järvestä. Purkamiseen tarvitaan lupa aluehallintovirastosta. "Ojitukset on aivan ilmeinen järven pilannut tekijä" toteaa Lehto. Kunnostukset tulisikin siitä syystä hänen mukaansa aloittaa valuma-alueilta, missä on turvemaita, joilta on ojituksen mukana tullut lietettä. Uusia ojituksia tehtäessä tulisi ottaa huomioon tehostetut vesiensuojelutoimet. Hän neuvoa ottamaan asiassa yhteyttä Metsäkeskukseen. Metsäkeskus tekee vesiensuojelusuunnitelmia Kemera-rahoituksella, joka on sataprosenttisesti valtion rahoittamaa. Valtion rahalla voidaan tehdä myös tarvittavia vesiensuojelutoimenpiteitä: kosteikat altaat ja pintavalutukset voidaan rakentaa valtion rahoituksella, jonka saamiseksi kannattaa olla yhteydessä Metsäkeskukseen,

joka voisi kartoittaa tutkimustarpeen ja tehdä tarvittavat suunnitelmat.

Kun kiintoaineksen tulo saadaan vähenemään, olemassa oleva aines hajoaa ja järven pohja tiivistyy ja kiinteytyy. "Prosessi vie tosin kauan aikaa, mutta se tapahtuu", toteaa Lehto. Rautapi-toisuus on hänen mukaansa hyvä asia siitä syys-

tä, että se sitoo fosforia.

Arto Lehto suosittaa pohjasedimenttitutkimuk-sen tekemistä, jotta saataisiin parempi kuva jär-ven tilasta. Kunnostustarveselvityksen tekemi-ssä voisi ely-keskus avustaa ja osittain myös rahoittaa selvitystä, mutta se tulisi kuitenkin pai-kallisten toimijoiden tilata.